

I.

***Dilectis filiis capitulo ecclesie
Laybacensis salutem***

[*Intimatio* papeža Pija II., imenovanje Žige Lamberga
za prvega ljubljanskega škofa]

Avtor: Pij II., papež

Kraj: Rim, bazilika sv. Petra

Datum: 6. junij 1463

Hramba: NŠAL, NŠAL 101, št. 387

Transkripcija odlomka

Pius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis capitulo ecclesie Laybacensis salutem et apostolicam benedictionem. Hodie ecclesie nostrae quam nuper in cathedrali de fratrum nostrorum consilio apostolica auctoritate eximus ad huc pastore curenti de persona dilecti filii Sigismundi electi Laybacensi nobis et eisdem fratribus nostris ob suorum exigentiam meritorum accepta de fratrum eorundem consilio auctoritate apostolica duximus providendum proficiendo ipsum eidem ecclesie in episcopum et pastorem prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus eundem electum tanquam patrem et pastorem anunarum vestrarum grato admittentes honore, ac exhibeites sibi obedientiam et venerentiam debitas et devotas eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam quam idem electus rite tulerit in rebelles ratam habebimus et faciemus auctore domino usque ad satisfactionem codignam inviolabiliter observari. Datum Rome apud Sanctumpetrum Anno incarnationis dominice millesimoquadringentesimosexagesimotertio octavo idus junii. Pontificatus nostri anno quinto.

Komentar

Habsburžani so v želji po konsolidaciji svoje deželno knežje oblasti posegli tudi v cerkveno sfero, pri čemer so uveljavljali svoje odvetniške in patronatske pravice. Habsburškemu nadvojvodi in cesarju Frideriku III. (V.) (1452–1493) se je papež Evgen IV. (1431–1447) za njegovo podporo proti konkurentu Feliksu V. (1439–1449) oddolžil z radodarno naklonjenostjo, s čimer se je nemško cesarstvo ponovno zbližalo s papeštvom. Friderik je z Evgenovim naslednikom Nikolajem V. (1447–1455), ki ga je leta 1452 okronal za cesarja, že štiri leta poprej sklenil konkordat, ki je urejal odnose med cesarstvom in Rimom vse do leta 1803.

Še bližje mu je bil Nikolajev naslednik na prestolu sv. Petra, Pij II. (1458–1464), največji humanist med papeži, pred kronanjem s tiaro imena Enej Silvij Piccolomini, dolgoletni Friderikov tajnik, ki naj bi cesarja spodbudil k ustanovitvi ljubljanske škofije. Po legendi naj bi temu botrovala tudi Friderikove sanje. Ko je bil v bojih za celjsko dediščino ujet v obleganem Celju, se mu je namreč v snu prikazal obraz škofa, ki ga je opozoril na pretečo nevarnost. Ker ni vedel, ali je bil to celjski patron sv. Maksimilijan ali ljubljanski patron sv. Nikolaj, je po prvem svetniku poimenoval takrat že spočetega sina, Maksimilijana I. (1493–1519), drugega pa počastil z ustanovitvijo škofije. Do dejanske ustanovitve je prišlo nekoliko pozneje, 6. decembra 1461, na godovni dan sv. Nikolaja. Deset mesecev zatem, 6. septembra 1462, je bila s papeško bulo škofija cerkvenopravno potrjena. Čez nekaj dni je sledila še ena bula, ki je okrnila oblast oglejskega patriarha nad njegovim nekdanjim teritorijem. Zaradi različnih interpretacij je prihajalo do nesoglasij glede podrejenosti in območja novonastale škofije, a je ta v praksi vendarle funkcionirala povsem samostojno. Drugi problem so predstavljali menihi v gornjegrajskem benediktinskem samostanu, ki se nikakor niso mogli sprijazniti z inkorporacijo svojega samostana v škofijsko menzo. V desetletnem pravdanju z ljubljanskim škofom so potegnili najkrajšo. Njihov samostan je papež leta 1473 razpustil.

Zaradi političnih razmer v cesarstvu se je imenovanje prvega škofa zavleklo. Friderik je na to mesto prezentiral svojega dvornega kaplana in miloščinarja Žigo Lamberga, ki je bil hkrati osebni prijatelj papeža Pija. S kanonično potrditvijo Lamberga za škofa, t. i. *intimatio*, 6. junija 1463 se je uresničila tudi Piccolominijeva obljuba: ko mu je Lamberg ob neki priliki napovedal, da bo nekoč postal papež, naj bi mu Piccolomini odvrnil, da bo tedaj on postal škof. Žiga Lamberg († 18. junij 1488) je izhajal iz tedaj že vplivne kranjske rodbine, ki je množila svoj ugled v službi Habsburžanov. Njegov oče in brat, oba Jurija, sta bila kranjska deželna upravitelja, drugi bratje in bratranci pa upravniki deželno knežjih gospostev. Škof Žiga je v rodbinskem spominu pridobil eminentno mesto duhovnega očeta rodbine, še dolgo po smrti je bil za zgled mnogim sorodnikom, ki so se ga spominjali v genealogijah in testamentih.

V zgodovinski spomin se je zapisal kot zgleden škof. Ljubljanski operoz Janez Gregor Dolničar (1655–1719) je v svoji *Zgodovini ljubljanske stolne cerkve* hvalil »njegovo krepost in učenost, tako da se je komaj izognil najvišjim državnim odlikovanjem in najčastnejšim nemškim škofijam ter celo samemu škrlatu«. Škofijo naj bi po petindvajsetih letih vodenja zapustil, kot so verjeli njegovi biografi, v sluhu svetosti. Slednje naj bi potrjevalo tudi njegovo nestrohnjeno truplo, ki so ga našli ob odprtju njegove grobnice v koru ljubljanske stolnice med prezidavami leta 1674. Takrat so njegove ostanke premaknili v novo grobnico Lambergov, ki pa je bila poškodovana med prezidavami leta 1702. Zadnji znani spomenik ob grobnici je nosil letnico 1709.

Morda škofovo truplo še vedno počiva pod tlakom današnje stolnice, vsekakor pa ni bilo nikoli preneseno na grad Kamen, kot napačno navajajo nepoznavalci. Do danes sta se ohranila epitaf v Gornjem Gradu, ki ga je Lambergu leta 1625 postavil njegov naslednik Tomaž Hren, in kip iz leta 1913 na zunanjsčini ljubljanske stolnice.

Luka Dremelj

Objava vira

Volčjak, Jure, Listine Nadškofijskega Arhiva Ljubljana 1140–1500 (Ljubljana, 2020) 409–410 [vključuje navedbo preteklih objav]. <https://www.monasterium.net/mom/SI-NSAL/NSAL/394/charter>.

Literatura

Dolničar, Janez Gregor, *Zgodovina ljubljanske stolne cerkve*, ur. Ana Lavrič (Ljubljana 2003).

Dolinar, France Martin in Golob, Nataša, *Odlično mesto ljubljansko in njegov prvi škof Sigismund Lamberg 1420–1488* (Ljubljana 2019).

Žnidaršič Golec, Lilijana, *Duhovniki kranjskega dela ljubljanske škofije do tridentinskega koncila* (Ljubljana 2000).